

Kap. b. b. ANĐELKO KALPIĆ
Beograd

Krstarenje u vodama Sjevera

Ostaju uspomene na ljude sa Sjevera, na topao susak ruku za vrijeme četvrtog školskog krstarenja »Galeb« broda naše ratne mornarice u toku ljeta 1956. godine

Oči su nam bile uprte prema našim žalima i onda kad su nestali na horizontu. Hod brodskih mašina se ustalo. One su sve više udaljavale »Galeb« od polazne luke Divulja.

Santa Marija di Leuka, Rt Spartivento, Mesinski kanal, južna obala Sardinije i plovljenje uz obalu Španije.

Četvrtog dana putovanja osmatrač u košu javio je pojavu kitova. Skrenuli smo malo s kursa da bi ih bolje vidjeli. Nekoliko njih plivalo je na jedva stotinjak metara od broda. Kretanje kitova i snažan pritisak zraka koji izbacuju kroz leđnu šupljinu, stvarali su mlazeve vode tako da je izgledalo kao da pred nama izbija na desetke malih pokretnih gežira.

* * *

Poslije četiri dana puta stigli smo pred Gibraltar. Njegova golema stijena učinila nam se tog predvečerja još veća, jer je njen vrh bio zavijen gustim oblakom. Kovitljanje jake struje iz Atlantika svratilo je, međutim, našu pozornost na jake protivne valove. Najednom, bili smo izvrnuti snažnom naletu dupina. Ovdje se oni pojavljuju u masama od po nekoliko stotina. Kad opaze brod, uzimaju na njega lovni kurs, skaču iz vode i rone u vrstu. Napad, obično, vrše velikom brzinom, pred pramcem izvedu nekoliko atrakcija i nestanu po krmi, praznih ustiju. Ipak, postignu jedan rezultat unesu malo vedrine i smijeha među putnike.

Ušli smo u Atlantik. Pred nama je Biskajski zaljev. Na brodu su počele na vrijeme pripreme za svaku eventualnost na sve pokretne predmete stavljeni su morski vezovi, sabrani su šatori i skinute prečke. Taj posao obavljen je do visine Rta San Vincent, gdje smo sreli naš teretni brod »Kornat« i izmjenili pozdrave s njim.

Uz obalu Portugala doživjeli smo pejsaž koji umnogome liči na našu Istru. To je rivijera Lisabona u zaljevu Bahía de Kaskades. Pitoma je do mora, ali je njen obalni rub kamenit i sav izlokao.

Sedmog dana putovanja, nakon što smo prošli Rt Finistere, ušli smo u vode Biskaja. Iznenađenje: za dvadeset i šest sati vožnje, dok nismo izbili na Ušant i izašli iz Biskaja, brod se takoreći nije pošteno ni nagnuo. Osjećali smo samo za čitavo to vrijeme rijetko smo susretali brodove, a samo dan ranije mornar na straži kod zastave često je otpozdravljao tankerima, tramperima, transatlanticima i ribaricama, koji su vijali zastave: francuske, njemačke, engleske, američke, talijanske, portugalske, norveške, švedske, grčke i druge, i kao što je to običaj i red na moru, prvi pozdravljali ratni brod spuštanjem svojih zastava.

* * *

»Galeb« plovi dalje prema severu. Nalazimo se u Engleskom kanalu u kome nas je srela tako gusta magla da je teško sa krme razaznati komandni most. Golubovi pismoše gube orijentaciju i pokušavaju da slete na brod. Radar postaje jedini oslonac. Brodska sirena stalno tuli. Može li se potpuno osloniti na radar u takvim prilikama? Ne! Pred nas je iznenađa izbio jedan brod i da nije bilo brze odluke komandanta, koji je na mostu pratio situaciju, došlo bi do sudara, i ako su oba broda raspolagala radarima.

Prvi put na putovanju doplovili smo do broda svjetionika. Vijao je holandsku zastavu, a na boku mu je bilo napisano ime Nort Hinder.

U sredini, na visokom postolju, imao je svjetionik. Snabdjeven je sirenama, goniometrom, radarom i radiostanicom.

Stalno stoji na istom mjestu i pokazuje put brodovima. Njegova posada živi u teškim uslovima mjesecima na brodu i uvijek na istom mjestu. Povremeno do njih svraća brod snabdjevač i to im je jedina veza sa svijetom. Prošle godine je nevrjeme otkinulo sa sidra jedan takav brod i on je nestao zajedno sa svojom posadom.

Došao je jedanaesti dan plovidbe. Primakli smo se obalama Norveške.

Kod svjetionika Lile Ferder dočeka nas je bijeli pilotski brod na motorni pogon sa kratkim vikinškim jedrom. Uplovjavamo u Oslofjord. Pred nama se prostrla blaga i pitoma obala, obrasla u gustu crnogoricu. Sunce je visoko, iako je tek tri sata ujutro. Čini mi se da ljepotu ove obale čovjek može sebi najlakše predočiti ako jedan slikoviti predio Slovenije prenese u mašti na obale Jadrana. Sve je tu lijepo, ali nedostaje sunca.

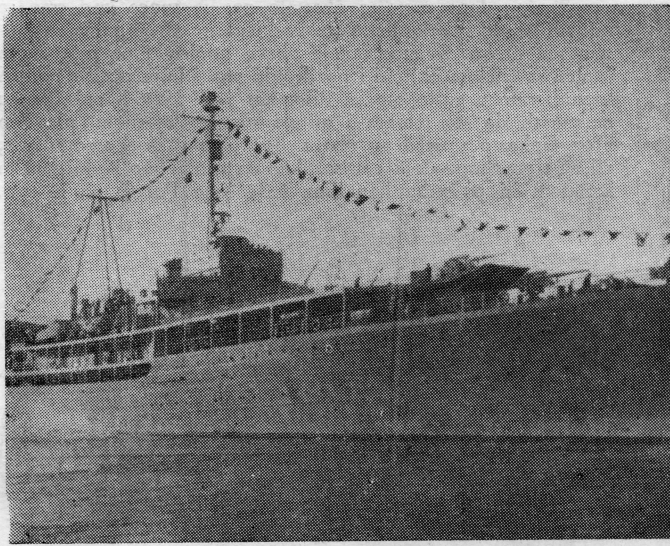
Ribari u žutim preklopnim čamcima na motor, u punoj opremi za ribarenje pozdravljaju nas na čitavom putu kroz Oslofjord dug 100 kilometara.

Bačen je vez na jedan od mnogobrojnih gatova prostrane luke u Oslu, glavnom gradu Norveške. Tog časa »Galeb« se našao na pedeset i devetom stepenu i pedeset i petoj minuti sjeverne širine. I prvi put doživjeli smo dan bez noći. U pola noći, na ulicama, mogli smo čitati novine pod svjetlom sumraka, odnosno svitanja.

Nije tačno da su sjevernjaci hladni i ukočeni. Primili su nas srdačno. Za prijatelje, to oni vide u nama, oni su vama bliski i topli.

U glavnom gradu Norveške stuču se i sva glavna obilježja ove zemlje. To je zemlja pomoraca i ribara, bogata šumom i električnom energijom, ali danasve zemlja vrijednih i pristupačnih ljudi. Pomorski muzej posvećen Amundsenu, istraživaču ledenih površina Sjevera, i novi muzej Kon Tikija svjedoče o smjelim podvizima pomoraca, koji su zastavu svoje zemlje istakli u ledenim pustinjama Sjevera i na vulkanskim i koraljnim grebenima Pacifika, ne kao osvajači već kao istraživači.

Kad smo, poslije tri dana, napustili Oslo i ponovo se našli u Oslofjordu, bilo nam je drago što smo mogli, stiskajući ruku ovim ljudima zaželjeti im sve najbolje. I oni su nas ispraćali sa istim osjećanjima. Pozdravljali su nas usklikom »scol«, što na njihovom jeziku znači »Živjeli«!

Školski brod JRM »Galeb«

U dalekoj zemlji na Sjeveru sreli smo prijatelje i jedan ponosan narod koji je, krvareći u drugom svjetskom ratu za svoju slobodu, u teškim danima iskušenja našao srca i za naše zemljake internirce, koje je logika nacističke smrti bacila u ove daleke krajeve, u žicu i led.

* * *

Opet plovimo. Svratili smo na nekoliko sati u norvešku vojno-pomorsku bazu Horten. Nakon nepunog dana vožnje, stigli smo u Helzinger, brodograđevni i pivarski centar Danske.

Danska je zemlja bez planina, ugljena, šuma i ruda. Pjeskovito i nerodno tlo njeni stanovnici uspjeli su da pretvore u pašnjake i oranice.

Izašli smo iz Helzingera i ušli u Kopenhagen, a da nisamo primijetili nikakvu razliku u saobraćaju, izgradnji kuća, odijevanju ljudi, iako smo prošli kroz nekoliko desetaka sela. Tu selo živi tempom i životom grada.

Kopenhagen je bučan, živ i pun saobraćajnih sredstava. Za njega se može reći: Napulj Sjevera.

* * *

Produžujemo prema Gdinji. Tri dana smo plovili kroz maglu, hladnoću i teško more. Brod se valja dostižući nagibe i preko dvadeset stepeni.

Kad smo izbili iz magle, praćeni jednim poljskim patrolnim brodom koji nam je došao ususret, našli smo se pred onim dijelom Gdinje koji je određen za vojno-pomorsku bazu. Mnogštvo mornara i počasna četa sa muzikom priredili su nam srdačan doček. Domaćini su nas primili veoma predusretljivo i pokazali nam svoja dostignuća. Iz do temelja porušenog obližnjeg Gdanjska (Danciga) izgradili su nov grad.

Razgledali smo i stari grad Malbrok, oko osamdeset kilometara od Gdinje. To je dobro sačuvan srednjovjekovni zamak, izgrađen od cigala sa spoljnim, srednjim i centralnim dijelom tvrđave za odbranu prilaza Visli. Spomenik je to teških borbi Poljaka u drugom svjetskom ratu.

Jedna grupa drugova posjetila je Varšavu. O prijemu na koji smo tamo naišli pričaju kao o jednoj od zaista prijatnih uspomena koju nose sa ovog krstarenja.

Susreti naših i poljskih mornara posade »Galeba« i građana Gdinje, odisale su srdačnošću i uzajamnim razumijevanjem. U tim susretima ljudi iz Poljske ispoljavali su na razne načine svoju punu naklonost prema Jugoslavenima i našem predsjedniku drugu Titu, svoje simpatije prema našoj zemlji i onom novom i humanom po čemu je ona tako zapažena u suvremenom svijetu.

* * *

Ponovno ulazimo u borbu sa Baltikom. Ostavili smo Poljsku i plovimo prema obalama Švedske.

Tri dana smo na moru, bez sunca i zvijezda.

Trećeg dana navečer obasjalo nas je sunce kad smo se usidrili ispred svjetionika Svenska Hegarne. Pred nama se prostro niz otoka. Svjetioničar je ubrzo doplovio na motornom čamcu sa cijelom obitelji i pozdravio nas. Nešto poslije ponoći krenuli smo u gusto otočje. Pilot nas vodi kroz kanale široke pedesetak do sto metara i mi smanjenom brzinom plovimo kroz čipkasto razvedenu obalu. Teško je praviti upoređenja, ali na trenutke se dobija utisak kao da prolazimo Koločepskim kanalom ili pitoinim kanalima naše luke Polače na Mljetu.

Svuda zelenilo, šume i ljetnikovci. Ni ovdje nema noći u ovo doba godine. I prilično je hladno — bar za nas. Mi smo u dolamicama, a pored nas je projurio brz motorni čamac, a na njemu muškarci u košuljama i žene u dekoltiranim haljinama.

U rano nedjeljno jutro, dvadeset i sedmog dana putovanja, pristali smo uz obalu Stokholma.

Švedani su, zaista, dobro iskoristili svoje gotovo neograničeno bogatstvo u željeznoj rudači i prvoklasnom čeliku i dug period od preko sto i pedest godina mirne izgradnje. Čuo sam ranije neke priče o Švedskoj: govorilo se da ovdje u tramvajima nema konduktera, da svatko sam plaća kartu, uzima novine na kiosku i sl. Pretjerivalo se, očigledno. Ali se pretjerivalo i u tome da su ovi ljudi aristokratski ukočeni. Kratak boravak bio je dovoljan da se uvjerimo da nije tako. To je zemlja zaista velikih mogućnosti, ali nije raj, a njeni ljudi znaju biti i bliski i srdačni. Nas su tako i primili i ispratili.

* * *

U srijedu, četvrtog jula, »Galeb« je napustio Stokholm i okrenuo svoj pramac put Jadrana. Na povratku nam se pružila prilika da se uvjerimo u to da i na Baltiku zna biti lijepo i sunčano vrijeme.

Trećeg dana navečer, primakli smo se Kilskom kanalu. Njegova je dužina 99 kilometara, a prosječna širina od 100 do 200 metara. Usječen je u pitomu zelenu i šumovitu površinu, a presijecaju ga tri velika mosta na visini od oko 50 metara. Dok smo prolazili kanalom činilo nam se kao da se vozimo kopnom, jer sa palube smo vidjeli samo travu i drveće kako lagano izmiču. Promet kanalom je živ i brodovi se mimoilaze i na rastojanju manjem od dva metra. Zato ovdje piloti imaju veliku odgovornost na sebi. Prolazom kroz kanal skratili smo naš put za oko 250 nautičkih milja.

Ujutro smo se našli na izlazu iz kanala, na ušću Elbe. Jak vjetar uhvatio nas je još u kanalu, a kad smo ga napustili susreli smo se sa otvorenim morem. Kod holandske obale, nešto južnije od broda svjetionika »Teksels«, zapali smo u najjače more na krstarenju. Vjetar je dosegao jačinu od 8, a more od 6 po Boforu. »Galeb« je posrtao i valjao se. Pravu sliku pobješnjelog elementa mogli smo najbolje pratiti na brodovima oko nas. Jedan brod od 3.500 tona povremeno je bivao potpuno prekriven valom i tada bi iz vodene mase stršili samo jarboli, dimnjak i najviši dijelovi nadgrađa. Manji brodovi su još teže prošli, a neki od njih se nisu uspjeli probiti toga dana.

* * *

Ruta nam nije ista kao u odlasku. Produžili smo plovidbu od najjužnijeg dijela Engleske i onda okrenuli pravo na San Vincent, ploveći daleko od obale. Opet susret sa našim trgovačkim brodom — ovaj put sa »Kosmajem«.

Biskaj nas je primio lijepo i dobroćudno.

Čini nam se da vrlo sporo odmičemo, iako je brzina broda ista. To u nama raste nestrpljenje i želja da što prije vidimo rodnu obalu.

Ulaz u Gibraltar bio je ovog puta pun sunca. Plovimo uz obalu Afrike. More nije više sivo i blatnjavo, već azurne boje. Osjećamo, kao da smo u dijelu našeg mora. Svratili smo i u Oran i zadržali se u njemu kratko vrijeme da bi smo ukrcali ulje za strojeve.

Evo nas u Jadranu. Sunce nas je opet prihvatilo. Pejzaži naše obale od Boke do Divulja izviru jedan za drugim i, ne znam po koji put, ponovno nas uzbuđuju.

